

แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

Guidelines for Participation in Maintaining the 5 Precepts of Ban Lao Community, Chaiyo District, Ang Thong Province

กัมปนาท บัวเจริญ (Kampanat Buajaroen)¹

ฟารุก ขันราม (Faruk Khunram)²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว 2) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง จำนวน 80 คน รวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปประเด็นเชิงคุณภาพ ผลจากการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยส่วนบุคคล และหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว พบว่า 1.1) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.54 มีอายุ 41-60 ปี ร้อยละ 32.32 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 88.89 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 53.54 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 59.60 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 84.85 และมีสถานภาพในชุมชน เป็นลูกบ้าน ร้อยละ 93.94 1.2) หลักศีล 5 พบว่า การธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านการละเว้นจากการฆ่าการสังหารอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81)

2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว พบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง โดยการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการธำรงศีล 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการธำรงศีล 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง มีในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Email: kampanat@aru.ac.th

² อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Email: khunram_faruk@hotmail.com

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำรงศีล 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง มีส่วนร่วมในการในการได้รับประโยชน์ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค พบว่าชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการมีส่วนร่วม การดำรงรักษาศีล 5 ชุมชนบ้านลาว

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal factors and the 5 precepts of the Ban Lao community and 2) the guideline for participation in upholding the 5 precepts of the Ban Lao community. This research was a Mixed Method Research. The sample group used in the study were 80 households living in Ban Lao community, Chaiyo District, Ang Thong Province. Percentage, mean, and standard deviation were used for statistical analysis, and summaries were used to analyze the qualitative data. The results of the research were found as follows.

1) Personal factors and the 5 precepts of the Ban Lao community found that

1.1) Most of them were female (53.54%), aged 41-60 years, (32.32%), the educational level below bachelor's degree (88.89%), agricultural occupation (53.54%), earning less than 15,000 baht per month (59.60%), living period In the community for more than 10 years (84.85%), and the status in the community are residents (93.94%).

1.2) The 5 precepts found that the preservation of the precepts 5 in the Ban Lao community, overall was at the highest level ($\bar{x} = 4.69$), and when considering the aspect of refraining from killing and killing, it was at the highest level ($\bar{x}=4.81$)

2) Guidelines for participation in upholding the 5 precepts of the Ban Lao community. The approach was divided into four terms as follows:

2.1) In terms of decision-making in organizing activities related to precepts 5 was at the highest level.

2.2) In terms of operations related to the upholding of the 5 precepts were at the highest level.

2.3) In terms of benefit from observing the precepts 5 was at the highest level.

2.4) In terms of evaluation of problems and obstacles was at the highest level.

Keywords: Participation Concept, 5 Precepts Preservation, Ban Lao Community

วันที่รับบทความ : 14 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 30 กันยายน 2564

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 30 กันยายน 2564

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

รัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในประเด็นของการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อแห่งการเรียนรู้ที่ศักยภาพมากในยุคปัจจุบัน และมีความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวกและทั่วถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น ห้องสมุด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการรักษาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เห็นได้ว่ารัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์โดยที่แผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ยังระบุถึงการส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งบริการความรู้ทางวิชาการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีการเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการทำวิจัยร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาและตอบโจทย์การพัฒนาในพื้นที่ สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้ดำเนินนโยบายตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่มีภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งคือการพัฒนาท้องถิ่น สร้าง

กระบวนการทางปัญญาให้กับชุมชน พัฒนาระบบการเรียนรู้ ยกระดับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างศิลปวิทยาใหม่ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน ของปวงชน โดยการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และแนวทางของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นจึงได้จัดทำโครงการวิจัย “รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านลาว อำเภอลำไย จังหวัดอ่างทอง” เพื่อพัฒนาชุมชน

อย่างไรก็ดีสาขาวิชาสหวิทยาการอิสลามได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อตอบสนองต่อนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และแนวทางของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 จึงได้มุ่งเน้นศึกษาวิจัยในประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการธำรงรักษาศิล 5 เนื่องจากศิลป 5 เป็นมนุษยธรรม คือธรรมของมนุษย์ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริตทางกาย และวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการ (พระเทพเวที, 2532, หน้า 206) ศิลปเป็นการรักษากาย วาจา ใจให้สงบสุขและเยือกเย็น เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ และเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่ร่มเย็น หากพิจารณาในรายละเอียดของศิลป 5 จะพบว่าเป็นหลักการปฏิบัติที่จะเสริมสร้างให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่าง

สงบสุข และยังเป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ใช้ชีวิตในชุมชนและสังคมอย่างมีคุณภาพ

ปัญหาความขัดแย้งของคนสังคมในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความกดดันทางเศรษฐกิจ มีการเอาเปรียบกันในด้านสังคม เกิดการแข่งขันทำให้ค่านิยมที่ต่างต่าง ๆ และความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากสังคมที่เคยยกย่องคนที่ประพฤติดีก็กลับมายกย่องคนที่มีความร่ำรวยหรือเงินแทน มีการปล้น ฆ่า หรือการฉ้อโกงเพื่อประสพทรัพย์ การทุจริต ปัญหายาเสพติด รวมไปถึงการลุ่มหลงในอบายมุขและแหล่งการมอมเมาเกิดขึ้นรายวัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของบุคคล

การสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการปลูกฝังศีลธรรมในสังคม ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติศีล 5 ของคนในชุมชนจะเป็นตัวชี้วัดด้านศีลธรรมของคนในสังคม

หมู่บ้านชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทองเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีการปลูกฝังหลักศีลธรรมให้แก่คนในชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สำหรับชุมชนบ้านลาว มีการปฏิบัติรักษาศีลในวันสำคัญทางศาสนา มีการนำหลักศีล 5 มาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นผลให้ประชาชนในชุมชนมีชีวิตอยู่อย่างสันติสุข

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในวิถีชุมชนบ้านลาวในการดำเนินชีวิตบนหลักพื้นฐานของการใช้ศีลห้าหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชน เพื่อค้นหาคำตอบของการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีแก้ไขปัญห และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญห เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ให้แก่ชุมชนในสังคมไทยสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และหลักศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทอง”เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากร ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทอง

พื้นที่/สถานที่ทำการเก็บข้อมูล ชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทอง

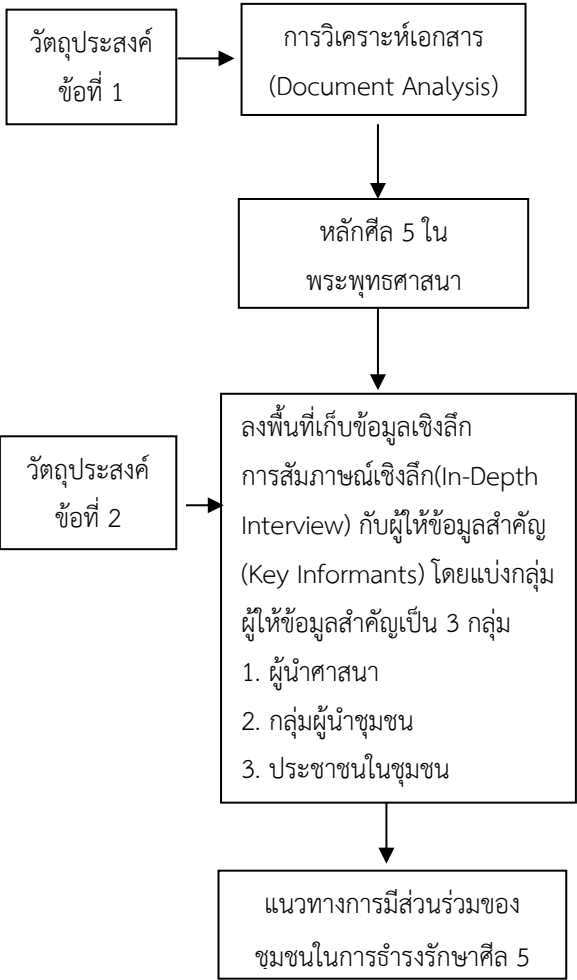
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอยะโฮ จังหวัดอ่างทอง” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 กลุ่ม 1. ผู้นำศาสนา 2. กลุ่มผู้นำชุมชน 3. ประชาชนในชุมชน

1) กรอบแนวคิดเชิงปริมาณ

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
<u>ปัจจัยส่วนบุคคล</u> 1. ผู้นำศาสนา 2. ผู้บริหารชุมชน 3. ประชาชนในชุมชน	<u>ปัจจัยหลักศีล 5</u> 1.ด้านการละเว้นจากการฆ่า การสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย (ปาณาติปาตา เวรมณี) 2.ด้านการละเว้นจากการลักขโมย เบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (อทินนาทานา เวรมณี) 3.ด้านการละเว้นจากการประพฤติดีกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวง อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาให้เสื่อมเสีย (กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี) 4.ด้านการละเว้นจากพูดเท็จโกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขของเขา ด้วยวาจา(มุสาวาทา เวรมณี) 5.ด้านการละเว้นจากเครื่องดองของเมา สิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท มัวเมาก่อความเสียหาย ผลิตผลดเพราะขาดสติ (สุราเมรัยมัชฺชปมาทัฏฐานา เวรมณี)

2) กรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ

2. แนวคิดทฤษฎี

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบได้ในทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

2.2 ความหมายของศีลในทางพระพุทธศาสนา

ศีลในทางพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งประชาชนส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา การดำรงชีวิตนั้นมีความผูกพันกับหลักความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และด้วยคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนให้อิสระจากปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งความเศร้าหมองทั้งปวง ทั้งทางกาย และทางใจ ทางกาย หมายถึงการไม่สร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่น ส่วนทางใจ คือ อิสระจากกิเลสแห่งเศร้าหมองทั้งหลายอันตรวนชีวิตความเป็นอยู่ของตน เพื่อนำสันติภาพและสันติสุขมาสู่สังคมมนุษย์ จึงใช้ศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นหลักยึดถือประพฤติปฏิบัติ ในส่วนของคำสั่งนั้น ได้แก่ ข้อปฏิบัติซึ่งบังคับไว้เป็นข้อห้ามมิให้กระทำ เรียกว่า ศีล ในส่วนของคำสอน ได้แก่ คำแนะนำ คำชี้แจง การศึกษาอบรมอันเป็นหลักที่ทรงวางไว้สำหรับการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่าพระธรรม ถือว่าเป็นหน้าที่ ที่จะพึงประพฤติปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้า เป็นความดีงามแห่งชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ทั้งร่างกายและจิตใจ ในสังคมโดยรวม ในเรื่องของศีล ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านพอกล่าวเป็นสังเขปได้ ดังนี้

กรมการศาสนา (2525, หน้า 20) ได้ให้ความหมาย ศีล ว่า การปฏิบัติของภิกษุเพื่อให้สำรวมกาย วาจา ใจ เห็นภัยในโทษทั้งหลาย ไม่ก้าวล่วงในสิกขาบททั้งหลาย แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อย

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538, หน้า 274) ได้กล่าวถึงความหมายของศีลว่า คือ การตั้งใจที่จะระมัดระวังการประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยปราศจากโทษ

พุทธทาสภิกขุ (2539, หน้า 56) ได้อธิบายว่า “ศีล” หมายถึง ภาวะปกติตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างให้อยู่ในภาวะปกติ คือไม่เดือดร้อน ไม่มี

ความเศร้าหมอง ไม่กระวนกระวาย ให้เกิดขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งศีล หมายถึง กฎระเบียบที่ได้บัญญัติไว้สำหรับประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดภาวะปกติ เกิดขึ้นที่กาย วาจา ใจ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) อ้างถึงในอมร อัมไพรุ่งเรือง 2554, หน้า15) ได้แบ่งศีลเป็น 2 ระดับ คือ ระดับทั่วไป ได้แก่ ระดับธรรมหรือระดับที่ยังเป็นธรรม คือ เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดงและบัญญัติไปตามกฎธรรมดาแห่งความดี ความชั่ว ที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ทำดีทำชั่วหรือรักษาศีลละเมิดศีล ย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัยหรือตามกฎแห่งกรรมนั้น ระดับเฉพาะ ได้แก่ ระดับวินัยหรือระดับที่เป็นวินัย คือ เป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติคือวางหรือกำหนดขึ้นไว้ เป็นทำนองประมวลกฎหมาย สำหรับกำกับความประพฤติของสมาชิกในหมู่ชนหรือชุมชนหนึ่ง โดยสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหมู่คณะหรือชุมชนนั้นโดยเฉพาะ ผู้ละเมิดบทบัญญัติแห่งศีลประเภทวินัยนี้ มีความผิดตามอาญาของหมู่ชนเข้ามาอีกชั้นหนึ่ง เพิ่มจากอกุศลเจตนาที่จะได้รับผลตามกฎแห่งกรรมของธรรมชาติ

สรุปได้ว่า ศีล หมายถึง ข้อกำหนดหรือหลักประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงามในการเว้นจากความชั่ว โดยการรักษากายวาจาให้เป็นไปโดยปกติ เพื่อช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม โดยปราศจากโทษภัยทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ทำให้สังคมโดยรวมมีความสงบเรียบร้อยและทำให้มนุษย์นั้นมีการสำรวมกาย และวาจา ทั้งในการพูด การคิด การทำ ในการแสดงออกอันเป็นการยกระดับจิตใจ เข้าถึงแก่นแท้ในหลักธรรม อันเป็นกุศลธรรมอันดีงามทั้งปวง ศีล 5 นั้นประกอบด้วย

1. เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. เว้นจากการลักทรัพย์
3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม
4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย

2.3 จุดมุ่งหมายของการรักษาศิล 5

ศีล 5 เป็นพื้นฐานแห่งการประพฤติดีของคน นับว่าเป็นกุศลธรรมสำคัญที่คนเราควรประพฤติ หากจะเปรียบศีล 5 กับส่วนประกอบของบ้านก็เปรียบได้กับส่วนของเสาบ้านนั่นเอง ศีล 5 นั้นจัดเป็นมนุษยธรรมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์ เพราะคนเรานั้นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแต่ละคนต้องปฏิบัติตนอยู่ในหลักการที่ต้องช่วยตนเองและคนอื่นให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข คือไม่เบียดเบียนกันไม่ว่าในเรื่องใด ๆ รวมทั้งไม่เบียดเบียนตนเองอีกด้วย เบญจศีลจึงเป็นหลักการที่ประเสริฐ ที่จะทำให้บุคคล สังคมอยู่อย่างเป็นสุข ดังที่ไสว มาลาทอง (2542, หน้า 117-120) (อ้างถึงใน พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์) 2555 : 9) กล่าวว่า เบญจศีล เป็นหลักปฏิบัติสำหรับปกครองหมู่คณะ เพื่อให้หมู่คณะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เอารัดเอาเปรียบและเบียดเบียนกัน เบญจศีลเป็นเครื่องมือสำหรับวัดความเป็นมนุษย์เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า เป็นมนุษย์สมบูรณ์หรือไม่ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้นั้นความเป็นมนุษยธรรม

2.4 ผลของการรักษาศิล

ศีลทุกระดับนับตั้งแต่ศีล 5 จนถึงศีล 227ไล่ตั้งแต่จุลศีลไปจนถึงมหาศีล ถ้าหากผู้ใดสามารถรักษาคือนำไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ถึงพร้อมด้วยศีลจนเป็นปกติศีล เป็นนิจศีล ศีลนั้นย่อมช่วยขัดเลาบารุรักษารักษาผู้รักษา คือเรารักษาศิล ศีลย่อมรักษาเราไม่ให้ตกไปในที่ชั่วแน่นอน นอกจากนั้นยังมีผู้รู้ทั้งหลายท่านได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการรักษาศิลไว้มากมาย หลายที่หลายแหล่งแต่ก็พอสรุปรวมได้ว่า

1. ศีลข้อ 1 การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนั้น ทำให้เป็นคนอายุยืน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ไม่มีโรคคิดบงร้าย มีแต่คนเมตตาปราณี คอยโอบเอื้อเอื้อจนและได้รับการสงเคราะห์ อนุเคราะห์อยู่เสมอ ไม่มีศัตรูมาก

2. ศีลข้อ 2 จะเป็นคนรักษาทรัพย์สินได้ดี ไม่มีใครคิดลักขโมย ไม่มีใครเอารัดเอาเปรียบ คอยกอง

คอยกิน มีแต่คนคอยดูแล ให้ความช่วยเหลือ แม้ไม่อยู่ก็ยังคอยรักษาดูแลทรัพย์สมบัติ ให้ทรัพย์สินไม่เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะเกิดภัยใด ๆ ก็ไม่อาจมาทำลายให้สูญสิ้น เช่น วาตภัย อัคคีภัย โจรภัย ตลอดจน อุทกภัย ก็ไม่มี แม้จะเกิดก็ไม่เกิดเป็นเหตุให้แคล้วคลาดจนได้

3. ศีลข้อ 3 จะเป็นคนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจดี ไม่พะวง ไม่กังวลกับลูกกับเมีย ลูกเมียไม่สร้างความลำบากใจ คนในครอบครัวมีความรักสามัคคีปรองดอง รักกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสามิ ภรรยาไม่นอกใจ ไม่มีใครมาทำให้ก่ดก่ดลุ่มเสียใจ คนที่อยู่ในความปกครองก็ว่านอนสอนง่ายมีภรรยาก็ไม่เป็นคนมักมากในกาม มีลูกก็เชื่อฟังอยู่ในโอวาท

4. ศีลข้อ 4 ทำให้เป็นคนพูดจาไพเราะ มีวาทศิลป์ พูดแล้วมีอำนาจ มีพลัง มีความหลังเหมือนมีมนต์ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในวาจา พูดกับใครแล้วมีเสน่ห์ในตัว มีเสียงดังเสียงดีก้องกังวาน สดใสพลังเสียงก้องดังไกล ไม่แหบพร่า

5. ศีลข้อ 5 เป็นผู้มีสติปัญญา ตีเลิศ มีความคิดความอ่านเหนือกว่าคนทุศีลทั่วไป ร่างกายสะอาดสดใส ผิวพรรณเปล่งปลั่งเนียนวล ไม่เป็นคนคิดมาก ไม่คิดฟุ้งซ่าน ไม่เป็นโรคประสาท โรคบ้า ไม่เป็นคนจู้จี้ขี้บ่น มีสติสัมปชัญญะมั่นคง ไม่ซ้หลังขี้ลม

สรุปได้ว่า การรักษาศีลอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหวต่างพร้อยนั้น ย่อมได้อานิสงส์ทันทีขณะปฏิบัติขณะรักษา ได้รับผลตั้งแต่วินาทีแรกจนถึงอนาคตกาล (ชาติหน้า) บางครั้งอาจไม่ชัดเจนเรื่องอานิสงส์ เพราะไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมให้เห็นและสัมผัสแต่ต้องได้ทันทีทันใด หากแต่เรื่องของนามธรรมที่เข้าใจได้ยาก ผู้ที่จะเข้าใจ มองเห็นได้ จะต้องเข้าใจธรรมชาติของศีลธรรม รู้ซึ่งถึงความหมายของนามธรรมและสัมผัสได้ถึงเรื่องจิตอานิสงส์ของศีลแม้จะเกิดขึ้นได้ทันทีที่รักษาได้ แต่ก็ไม่เหมือนการซื้อขายสินค้า ที่ปรากฏผลจากการแลกเปลี่ยนเป็นวัตถุได้ทันที และผลนั้นจะเกิดที่ใจคน ที่มีความละเอียดอ่อนกับเรื่องนี้อย่างเข้าใจเท่านั้น

จึงจะยอมรับอันสืบเนื่องของการรักษาที่ปรากฏในปัจจุบัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศิลป5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง” เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศิลป5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ที่กรอกแบบสอบถามเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนจากครัวเรือนจำนวน 80 ตัวอย่าง

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ 1) ผู้นำศาสนาในชุมชน 2) ผู้นำชุมชน

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 ครัวเรือน

3.4 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนามาจากเครื่องมือของการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสว่างพรวน จังหวัดนครปฐม” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการธำรงรักษาศิลป5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมใน

การดำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการดำรงรักษาศีล 5 และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำรงรักษาศีล 5 ชุมชนบ้านลาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง โดยการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การสรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ (บาทต่อเดือน) ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และสถานภาพในชุมชนรายละเอียดดังตาราง 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามสถานภาพ

(n = 99)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศหญิง	53	53.54
2. อายุ 41-60 ปี	32	32.32
3. ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี	88	88.89
4 อาชีพเกษตรกร	53	53.54

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
5 รายได้ (บาทต่อเดือน) ต่ำกว่า 15,000 บาท	59	59.60
6 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป	84	84.85
7 สถานภาพในชุมชนเป็นลูกบ้าน	93	93.94

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.54 มีอายุ 41-60 ปี ร้อยละ 32.32 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 88.89 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 53.54 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 59.60 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 84.85 และมีสถานภาพในชุมชน เป็นลูกบ้าน ร้อยละ 93.94

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หลักศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง

ผลการวิเคราะห์หลักศีล 5 ประกอบด้วย 1) ด้านการละเว้นจากการฆ่าการสังหาร 2) ด้านการละเว้นจากการลักขโมย 3) ด้านการละเว้นจากการฟุ้งเฟ้อในกาม 4) ด้านการละเว้นจากการพูดเท็จ 5) ด้านการละเว้นจากเรื่องดองของเมา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการละเว้นจากการฆ่าการสังหาร	4.81	0.40	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
2.ด้านการละเว้นจากการลักขโมย	4.73	0.53	มากที่สุด
3.ด้านการละเว้นจากการพฤติกรรมในกาม	4.65	0.52	มากที่สุด
4. ด้านการละเว้นจากพูดเท็จ	4.56	0.59	มากที่สุด
5. ด้านการละเว้นจากเรื่องดองของเมา	4.72	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.69	0.51	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่าการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการละเว้นจากการฆ่าการสังหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81)

4.2 การสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยแนวทาง 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการธำรงศีล 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปางมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการธำรงศีล 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปางมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการธำรงศีล 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง มีส่วนร่วมในการในการได้รับประโยชน์ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค พบว่าชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง” ได้อภิปรายผลในประเด็น ดังนี้

5.1 ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.54 มีอายุ 41-60 ปี ร้อยละ 32.32 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 88.89 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 53.54 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 59.60 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 84.85 และมีสถานภาพในชุมชน เป็นลูกบ้าน ร้อยละ 93.94

5.2 ปัจจัยหลักศีล 5 พบว่าการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านลาว อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการละเว้นจากการฆ่าการสังหาร อยู่ในระดับมากที่สุด

ทั้งนี้เนื่องมาจากคนในชุมชนมีความเคร่งครัดปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และธำรงไว้ซึ่งหลักศีล 5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ (2541) เรื่อง การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์

5.3 แนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาศีล 5 ของชุมชน พบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษา

ศิลป์ 5 ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงศิลป์ 5 พบว่าชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงศิลป์ 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง มีในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำรงศิลป์ 5 พบว่า ชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง มีส่วนร่วมในการในการได้รับประโยชน์ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค พบว่าชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ส่วนร่วมในการประเมินผลรวมถึงปัญหา อุปสรรค ในระดับมากที่สุด

ทั้งนี้เนื่องมาจากคนในชุมชนบ้านลาวมีความสนใจและมีความเคร่งครัดตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสวมาลาทอง (2542) คู่มือจริยธรรม กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1) ควรมีกิจกรรม/โครงการสนับสนุนที่มีความเกี่ยวข้องกันกับหลักศิลป์ 5 เพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตให้เป็นสุขตามแบบฉบับของพระพุทธศาสนา

2) ควรให้ผู้นำ/สมาชิกในชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดีด้านการดำรงศิลป์ 5 ให้กับชุมชนอื่น ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ประชาชนมีการรักษาศิลป์ 5 มากยิ่งขึ้น

2) ภาครัฐ ควรส่งเสริมให้เกิดหมู่บ้านรักษาศิลป์ 5 มากยิ่งขึ้น

3) ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญและมีการรณรงค์ให้ประชาชนมีการรักษาศิลป์ 5 มากขึ้น

7.เอกสารอ้างอิง

ธลิตา สุขเสื่อ. (2551). **เบญจศิลป์เบญจธรรมและนักศึกษามหาวิทยาลัย กรณีศึกษา.**

นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์). (2555).

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตะเคียนทอง อำเภอคิชนกภูมิ จังหวัดจันทบุรี.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.**

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **พุทธธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ. (2541). **การศึกษาทัศนะเรื่องศิลป์ 5 ของชาวพุทธในสังคมไทย**

ปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). **เบญจศิลป์ เบญจธรรม (หลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี)** (พิมพ์ครั้งที่ 15).

กรุงเทพฯ : มหามงกุฎราชวิทยาลัย.

พุทธศาสนิกชน. (2539). **ธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือ**

สร้างคน สร้างชาติ และสร้างโลก.

กรุงเทพฯ: แสงธรรม.

ไสว มาลาทอง. (2542). **คู่มือจริยธรรม**. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์กรรมศาสนา.

อมร อำไพรุ่งเรือง. (2554). **การศึกษาพฤติกรรมการ**

รักษาและการล่วงละเมิดศีล 5 ของ

พุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.